

Coach's pedagogical capabilities and influence of his pedagogical skill level on students' achievements are analysed. Functions and components of coach's pedagogical activity are determined. The structure of professional pedagogical activity of a swimming coach is specified.

Key words: *professional abilities, professional capabilities, components of professional activity of a swimming coach.*

Бережна Ж. В. –старший викладач кафедри олімпійського та професійного спорту Харківської державної академії фізичної культури, здобувач кафедри педагогіки та управління навчальними закладами Інституту педагогіки, психології та інклюзивної освіти РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта).

Рецензент – кандидат педагогічних наук А. А. Токман

УДК 37(477):37.018.5

ВІЗІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ У ПРАЦЯХ Я. ЧЕПІГИ

Н. І. Богданець-Білоskalенко

Стаття присвячена аналізу праці українського вченого-педагога Якова Чепіги «Проект української школи», що була надрукована в журналі «Світло» 1913 року. Це була теоретико-методологічна програма освіти в новій українській школі, яку вчений розробив відповідно до завдань, мети і принципів навчання і виховання, взявши за основу вікові особливості дитини.

Ключові слова: *навчання, виховання, українська школа.*

Концепція нової української національної школи була продиктована Я. Ф. Чепізі застарілими формами навчання і виховання, коли на часі вже чітко формувалися ідеї народності виховання, принципи гуманізму і демократизму. У період 1905 – 1920 рр. українські педагоги, культурно-просвітні діячі, громадські товариства, об'єднання, «просвіти» чітко виражали вимоги створення державного закону про освіту, у якому була б недопустимою жодна система, яка б гальмувала процес національного виховання, обмежувала права українського народу на школу, культуру, мову тощо.

Ця тематика досить гостро відображалася у науково-педагогічних та публіцистичних статтях багатьох українських просвітителів. Зокрема у Б. Грінченка «Якої нам треба школи?», «Де ми і скільки нас?»; В. Прокоповича «Українське просвітнє товариство в Петербурзі»; Є. Чикаленка «Розмова про всячину»; С. Черкасенка «Народні університети»; Д. Дорошенка «Українські кафедри на київському університеті»; М. Лозинського «Українська школа в Галичині»; С. Панасенка «Народна школа і рідна мова на Україні» та інші матеріали, у яких піддавалися аналізу та узагальнювалися окремі негативні сторони навчально-освітніх процесів в Україні.

Автори Б. Грінченко, С. Русова, Я. Чепіга, М. Грушевський, М. Левицький, С. Сірополко, С. Черкасенко, В. Прокопович та інші, при розробці проблеми шкільної освіти принципово відстоювали тезу про те, що зміст освіти має об'єднувати знання про природу, суспільство і місце людини в ньому, виховання і розвиток інтелектуально-розвиненої, духовної особистості; освіта має базуватися на нерозривному зв'язку теорії і практики, відображати специфіку економічних, філософських, соціально-політичних, культурно-етнічних чинників, не заперечувати здобутків інших народів, забезпечуючи глибокі та всебічні наукові знання, кращі культурні та морально-етнічні якості вихованців.

Яків Чепіга запропонував «Проект української школи» (стаття надрукована в журналі «Світло» 1913 р.). Власне це була конкретна програма освіти в новій українській школі, яку вчений розробив відповідно до завдань, мети і принципів навчання, взявши за основу вікові особливості дитини.

Мета статті. У цій статті ми детально розглянемо головну програмну теорико-методологічну складову концепції української національної школи працю Я. Чепіги «Проект української школи».

Яків Феофанович поділяє навчання та виховання в новій українській школі на кілька об'єднуючих років, мотивуючи відповідно зміст і форми навчально-виховного процесу віковими особливостями дітей.

Так, перший і другий роки (6 – 8 років) – це переважно прогулянки з метою ознайомлення з природою, ігри які б розвивали мислення і спостережливість, посильна праця на городі, в саду, полі, що викликало б інтерес до фізичної праці, які розвивають уяву дитини. Автор підкреслює, що саме в цей період необхідно забезпечувати умови

вільного самовираження дитини, розвитку її органів відчуттів у безпосередньому спілкуванні з оточенням (природними явищами, предметами побуту тощо). Традиційні шкільні уроки в закритому просторі відсутні, знання здобуваються без будь-якого примушування, вільно. Проте це не означає, що праця педагога легка й менш відповідальна. Навпаки, педагог уміло пильнує, наглядає і скеровує навчальний виховний процес, аби не відступитися від освітніх дидактичних вимог. Адже тоді прогулянки перетворюються на дитячі пустощі, а ігри – на звичайне бешкетування. На основі забав, ігрових прийомів розпочинається ознайомлення з такими навчальними дисциплінами, як математика, література рідного краю, природознавство.

На третьому році (8 – 9 років) – навчання грамоти рідною мовою, продовження вивчення математики, малювання, письмо, співи, природа і розвиваючі ігри та забави.

Четвертий рік (9 – 10 років) – передбачається ознайомлення з кращими зразками фольклору, народної творчості вжиткового характеру (предмети), вивчення арифметики, природознавства, ручна праця, ігри та забави психологічно більш ускладнені, гімнастичні вправи на природі.

П'ятий рік (10 – 11 років) охоплює поглиблене вивчення української та російської мови, природознавства, історії, географії, елементи анатомії (будова людського тіла); ручної роботи з деревом (теслярство), художнє ліплення (скульптура) та ін.

Шостий рік (11- 12 років) – продовження вивчення рідної мови, літератури, вільна творчість, землезнавство, географія, Закон Божий, гімнастика, співи, малювання, ручна праця.

Я. Чепіга у «Проекті» дає методичні поради щодо вивчення запропонованих навчальних дисциплін, серед яких першочергове значення посідає мова викладання. «Хіба нормально в проекті народної початкової освіти піднімати питання про мову навчання? – пише автор. – Але ми мусимо це робити. До цього часу український народ не питали, на якій мові його освічувати. А освічували на перекір природі і здоровому розуму на чужій російській мові» [5, 14]. Тут же автор роз'ясняє, що російська мова вивчається як навчальний предмет, але вона не є основною мовою навчання.

Особливий акцент звертається на поняття «рідна мова». Дитина скоріше оволодіє грамотою, навчанням і виховується, адже до освіти

залучаються прості й зрозумілі їй поняття і речі. «Дитина в школі повинна настільки охопити цю мову, щоб вона стала в неї певним засобом викладання своїх розумінь, всього здобутого і витвореного. Словом, навчання рідної мови повинно посісти відповідне їй місце, щоб не згубити в ній природного засобу культурного єднання зі своїм народом, як це утворилось в сучасній державній школі»[5, 16].

У статті «Проект української школи» розкриваються освітні, виховні, національно-культурні завдання мови. На думку Я. Чепіги, мова має інстинктивно-спадковий характер, втілює дух нації, є могутнім засобом розкриття кожного індивіда – представника нації.

За допомогою мови з покоління в покоління передаються істинні ідеали, переживання та почуття народу. Завдяки рідній мові дитина зливається зі своєю нацією, розуміє здобутки і труднощі народу, його культурно-історичну спадщину.

За Я. Чепігою, навчання дітей читанню і письму рідною мовою – це велика методично-виховна сила в роботі педагога. Нова школа на основі рідної мови поглиблює волю та ініціативу школяра. Під час читання художніх текстів учень не лише вичерпно розуміє зміст, а й розвиває власні думки та уяву ширше і глибше. Педагог Я. Чепіга дуже слушно зауважує на читанні учнями твору в цілому викладі, а не уривків. Саме увесь твір, суцільне сприймання його породжує цікавість і захоплює ідеєю та композиційним вирішенням поставленої проблеми письменником.

Я. Чепіга надає також важливого значення навчанню письма. Не просто механічного опанування, орфографічної бездоганності, а й вираження власних думок у чіткій, зрозумілій формі. З цією метою він рекомендує практику написання учнівських творів, індивідуальних, колективних на різноманітну тематику з життя дітей, світоглядного сприймання тих чи інших подій, власного ставлення до близьких, друзів тощо. Теми могли бути такими: «Що ми робимо зимовим вечором», «На Великдень», «Допомога товаришеві» та ін.

Особливу роль для виховання морально-етичних понять (почуття обов'язку, доброта, щедрість, кривда, зло) педагог Я. Чепіга відводить написанню дитячих творів за малюнками, на яких засобами живопису, в доступній для дітей конкретної вікової категорії, зображувались би життєві факти, явища, події, які впливають на душевні переживання, емоції та почуття.

Диктанти з української мови педагог вважає нудним заняттям, якщо його проводити у звичайній формі. Він радить урізноманітнювати диктанти елементами творчості учнів: вільно вибирати тексти, переказувати тощо.

Отже, Я. Чепіга рекомендував у новій школі уникати нецікавого, а спонукати до активної праці та мислення. Не радив педагогові втручатися в самостійне виконання завдань учнями, аби не зашкодити творчості та самодіяльності; обережно олівцем робити позначки, потім детально проаналізувати учнівські помилки.

Спонукає до роздумів сучасних педагогів той факт у «Проекті», що російську мову автор не відкидав зовсім, як уже згадувалось вище. Він вважав цю мову міжнаціональною і вважав за необхідне вивчати її за програмою п'ятого-шостого рівня навчання.

Науково-методичні рекомендації супроводжують також інші навчальні предмети. Спробуємо виділити головні компоненти.

При вивченні природознавства в перші роки (6-8) основним є спостереження над природою, її явищами. Щоб виробити в дитини певний досвід поводження в природі, педагог повинен зацікавити вихованців гармонією, красою довкілля, збудити інтерес і бажання пізнавати рослинний і тваринний світ, історичну привабливість місцевості, особливості клімату тощо. «Лише після безпосереднього, живого спілкування з природою в наступних класах має здійснюватися більш широке і систематичне вивчення її за допомогою книг, картин, макетів, мікроскопа тощо. При цьому особливе місце відводилося експерименту, досліду» [1, 200].

Арифметика в початковій школі – насамперед, формування уявлень про число, розвиток логічного мислення. Математичне навчання нелегко сприймається дитячою свідомістю, тому воно має базуватися на використанні наочності, учитель чітко дотримується принципу: від конкретного (предметного) до загального (абстрактного). Окрім арифметики, учні знайомляться з елементами геометрії: трикутник, квадрат, коло, круг, конус та ін., зацікавить учня і сприятиме вивченню, якщо ці фігури показати в яскравому забарвленні, використавши ігрові моменти на уроці.

Щоденне життя юної людини складається з безлічі вражень, які постійно диктують питання: Що це? Навіщо? Чому? Шкільна наука географія приходить на допомогу – забезпечує відповіді та розкриває

таємниці про зірки, гори, ріки, землю та ін. Географія – один з найцікавіших шкільних предметів. Яків Чепіга відзначає, що роль педагога тут особлива: потрібно пам'ятати про психологію дитини і не переступити поріг доступності сприймання наукової інформації, адже географія – «дуже тонка штука» і не для дитячих забав, і водночас – необхідна для розширення і забезпечення інтелекту.

Особливого значення в освітній програмі нової школи Я. Чепіга надає малюванню, ліпленню, ручній праці. На думку вченого, ці предмети є важливим засобом розвитку творчої уяви, мислення, спостереження та внутрішньої дисципліни. Наприклад, малюючи, дитина проявляє себе в специфічному виді творчості, переживаючи при цьому естетичне задоволення, радіє, намагаючись відтворити на папері власні відчуття за допомогою кольорів.

Позитивну роль у саморозкритті дитини відіграє і ліплення. Воно споріднене з малюванням. Подаючи низку методичних порад, Я. Чепіга наголошує, що цінність ліплення у поєднанні з малюванням полягає у виявленні художньо-мистецьких здібностей дітей, образів та ідей, уявлень про навколишній світ.

Наступним важливим кроком до мистецтва і творчості дитини Я. Чепіга вважав вирізування і наклеювання. Ці види ручної праці, окрім того, що доповнюють сказане про малювання і ліплення, розвивають вміння зосереджуватися, бути уважним, а також привчають дитячі руки володіти певними інструментами (ножицями, пилочками тощо).

Цікаво, що вже в ранньому віці Я. Чепіга вважав за потрібне вивчати такий предмет, як історія. Знову ж, наголошує педагог, учитель повинен докладати чимало науково-педагогічного хисту. Не нав'язувати дитині сухих фактів, а сприяти виявленню інтересу, збуджувати свідомість дитини, поклик душі до своєї нації, зацікавленості власної приналежності до народу. Предмет історії повинен ґрунтуватися на близькому вже предметові – літературі, де є вірші, казки, народні думи та інші жанри, які передають молодому поколінню історичне минуле.

Я. Чепіга радить знайомити школярів з історичними пам'ятними місцями, де проживають учні, відвідувати музеї, розглядати живописні шедеври, скульптурні комплекси на історичну тематику. А ще він зауважує, що на початковій стадії навчання історії здійснюється у поєднанні з загальною освітою, не виділяючись в окрему навчальну дисципліну. Необхідність введення в навчальний шкільний курс історії

як предмету, Чепіга пояснює постійним розвитком дитячої допитливості й пізнання щоразу нових відомостей з історичного минулого народу, оскільки воно впливає на сучасне і майбутнє життя. Ґрунтовне вивчення історії власного народу – один із духовних критеріїв формування гармонійно розвиненої особистості в суспільстві.

У сучасному науковому та шкільному світі ведеться тривала дискусія про релігійну освіту підростаючого покоління. Чимало навчальних закладів в Україні ввели в навчальний процес предмети: «Християнська етика», «Основи релігієзнавства» та ін.

Я. Ф. Чепіга у «Проекті нової школи» не обминув питання релігійного навчання в школі. Неоднозначними були його думки про вивчення Закону Божого в дитячій навчально-виховній установі. Ось як він пише: «Я не можу зарахувати себе до ворогів релігійного виховання», але, роздумував він, – «релігія зґрунтована на вірі, а віра приймається серцем, а не спостереженнями і фактами. Ми ж в своїй школі знищуємо всяку напругу, котра б зберігала тенденцію до схоластичного навчання. Зайва витрата дорогого часу і не корисна для розуму» [1, 202]. Автор переконує, що учень молодшого шкільного віку неспроможний сприймати релігійні постулати. Закон Божий потрібно усунути з курсу початкової освіти, перенести його до вищої початкової школи, а «ще краще до церкви, до представників духовенства» [1, 202].

Яків Чепіга у «Проекті» розглядає також і навчання за підручником, книжне навчання. Він радить не звужувати навчання лише за книжкою. Проте надавати такому навчанню як додатковому, на головному місці залишати спілкування з природою, вільний вибір дитини. Він пише: «Тепер, коли друковане слово керує думкою людською, допомога поступу, коли завдяки друку відомості про події облітають весь світ за кілька годин, коли книжку знаходимо у царському палаці і селянській хаті, то ми не можемо не признати великого значіння в житті людського друкованого слова, книги. Але сучасні школи в своїх програмах навчання надто заклопотані до книги, обертають книжки, науку в суть її. Не ухиляються до цієї книжності і початкові школи, і на протязі 3- 4 літ ми здобуємо тільки читання і письмо та знову читання і письмо. Ніби тільки в цьому збігаються всі цілі початкової освіти. Проти цього ми обурюємося. І тому в нашій школі книга займатиме почесне місце поруч з дитячою самодіяльністю та її творчістю» [5, 16].

Акцентуючи увагу на роботі з книгою, вчений піддає гострій критиці стару школу, де дитина ніби розділяється на дві частини: одна – для освіти в школі, друга – для освіти в житті. Дитина контролюється офіційними установами, просівається через десятки решет благонадійної політики, і не зразки життя даються дитині, а банальні моральні кодекси з ненав'язливим патріотизмом. Тому, поки в школі з одного боку буде стояти вимога «швидко, правильно й осмислено читати», а з другого обмежування учителя вільно і широко користуватися літературою свого народу в школі й поза школою, доти осмисленості не буде в читанні, і доти межі дитячим розумовим розвитком і книгою не буде єдності й глибокої спільності[5, 16].

Далі Я. Чепіга підкреслює, що для дитини не досить швидко, правильно й осмислено читати (це другорядна ціль). Важливе інше: «уміння свідомо і певно користуватись рідною мовою при викладі своїх думок, знань, викладів зі свого й чужого життя, уміння оповідати все читане в книзі і писати ясно й правильно літературною мовою свого народу» [5, 16].

Вчений вважав, що читання повинно стати, насамперед, виховним, втілювати ідеали народу, «всю суму його ідей, щоб через читання в школі мати органічний зв'язок з народною творчістю, щоб такою освітою обернутись в достойних спадкоємців культурних здобутків свого народу» [5, 16].

Аналізуючи науково-методичні поради, вказівки, рекомендації до навчальних предметів, помічаємо, що майже скрізь Я. Чепіга зосереджується на внутрішньому стані дитини, її зацікавленості, природних здібностях, силах й вимогах дитячої душі. До сказаного яскравою імпровізацією є коментар до вивчення арифметики. Здавалось би, досить складного предмету, далекого від емоційного сприймання, порівняно з літературою, мовою та іншими предметами гуманітарного циклу.

Але Я. Чепіга у своїх рекомендаціях зацікавлює вчителя, подаючи місточок між навчанням сухої науки і реальним оточенням дитини, посилаючись навіть на сім'ю. Він мотивує це так, що дитині важко сприймати рахунок взагалі. Учителеві доведеться проявити неабияку педагогічну творчість, використовуючи всі свої здібності і дидактичний досвід. «Треба так скласти метод навчання, щоб завше був погоджений матеріал зі здібністю дитини»[5, 17].

А поєднати математичну науку з життям дитини можливо в сім'ї, де вона має твердий ґрунт виховання і допомогу. Цікавість до цифри і рахунку розвиватиметься в психології учня при «любові до міркування». Педагог Чепіга застерігає від надмірного захоплення практицизмом, що можливо при вивченні математичних дисциплін. Що стосується арифметики, то шкільні заняття призначені її злити з життям найміцніше і виникаючих потреб сім'ї, іти безупинно далі в математичній освіті, готуючи дитину до життя. Але не бажано, щоб базою її були виключно практичні міркування[5, 17]. При всій принадливості арифметики як засобу уявлень і чуттєвих сприймань, які ускладнюються в дитячій голові свідомо, потрібно ухилятися до абстракційного навчання. Педагог вважає, що таке навчання «шкідливе і протилежне цілям справжньої педагогіки». Практицизм, вважає Я. Чепіга, може входити в навчання арифметики, але лише при необхідності розкриття конкретної теми навчання. Педагогіка в математиці, перш за все, повинна зацікавити дитину, розвивати любов до міркування, зміцнювати думуючі здібності. «Рахунок виник від творчості і самодіяльності людського духу, від людської цікавості. І дитині природно захоплюватися цією наукою. Тому, коли навчання арифметики буде погоджене з силами і вимогами дитячої душі, можна бути певним, що цікавість до неї не ослабне за весь час шкільної науки»[5, 17], – стверджує вчений.

У «Проекті нової школи» Я. Чепіга викладає свої думки і щодо вивчення інших предметів. Аналізуючи цю працю, доходимо висновку, що деякі його судження, поради і пропозиції могли б бути дискусійними, не з усіма з них можна погодитися. Ми не маємо права піддавати критиці його вагомні думки з погляду сучасної педагогіки, методики викладання. Адже проект української школи призначався для минулої епохи. Нам залишається тільки захоплюватися глибоким філософським підходом, науковою мудрістю і палким прагненням ученого змінити тогочасну освіту, в плані національного розвитку творчості, духовності дитини.

Я. Ф. Чепіга розумів, що не всі його погляди на нову школу є досконалими. І закликав у журналі «Світло» до обговорення його статті, а також подавати проекти щодо створення нової української національної школи. Найактивніше відгукнулася Софія Русова. У її концепції нової школи деякі навчальні предмети та методичні коментарі до них збігалися з міркуваннями Якова Чепіги. Так як і Я. Чепіга, вона

вважала, що у новій школі варто першочергове значення надавати рідній мові. Були і розбіжності. Зрештою, створення нової системи в шкільній освіті – справа на той час була непростю, пошуковою в науковому розумінні і проблемною в суспільно-політичному та економічному.

Теорико-методологічна концепція нової української школи Я. Ф. Чепіги ґрунтувалася на принципах:

- Розвиток природних здібностей дитини на основі її волі і самореалізації в творчій праці (малювання, ліплення, написання літературних творів та ін.)

- Виховання національної приналежності до свого народу не лише на уроках гуманітарного циклу, а й на математичних навчальних предметах.

- Обов'язковими є предмети історії, географії, природознавства, відповідно до вікових категорій дітей.

- Постійний зв'язок з природою: пізнання довкілля, реального світу, зв'язок з життям, яким воно є насправді.

- Вибіркове ставлення до підручника, він не повинен бути головним у навчанні, а виконувати додаткову, доповнюючу роль.

- Шкільна програма з будь-якого предмету повинна мати головну мету для учителя: зберегти в дитині все краще, надане їй природою, не втручатися в навчання, лише тонко скеровувати і допомагати розвитку мислення і творчих здібностей та умінь.

- Рідна мова як головний навчальний предмет (українська) та інші мови вивчаються для загального ознайомлення (російська).

- Обов'язковий тісний контакт шкільного і сімейного виховання.

Принципи, що виділені, є провідними у теоретико-методичній концепції Я. Чепіги в цілому щодо проблеми нової української школи. Його статті «Проект української школи», «Народний учитель і національне питання», «Самовиховання вчителя», «Читання з поясненням в сучасній школі на Вкраїні» та інші, є підставою для науково-педагогічних висновків про те, що саме думки цього вченого були покладені в основу вироблення державного «Проекту єдиної школи Вкраїні». Робота над цим важливим документом була довготривалою і здійснювалася за досить несприятливих соціально-політичних умов, з перервами у зв'язку зі змінами влади в Україні. Завершена була в часи Директорії.

Для остаточного затвердження «Проекту єдиної школи на Україні» важливу роль мала резолюція Народи у справі організації народної освіти в Україні, яка відбулася в Києві 15 – 20 грудня 1917р. На цій нараді були присутні кращі освітянські представники, серед яких Я. Чепіга, С. Русова та інші.

При розгляді проекту Радою Міністрів брали участь радники міністерства І. Огієнко, С. Сірополко, керівники департаментів міністерства освіти М. Лисовський, С. Русова та інші.

Резолюція, про яку йшлося вище, називалася «Підвалини національної школи». У ній зазначалося:

1. В основу правильної постановки народної освіти повинні бути покладені такі принципи: економія в часі, зв'язок між сім'єю й школою і єдність школи.

2. Народна освіта повинна будуватися на принципі визначення виняткової і вирішальної ролі в справі виховання і навчання рідної мови, укладу життя й дитячої психіки даної національності.

3. З метою здійснення намічених підвалин народної освіти школа повинна бути національною, і завідування нею повинно бути передано до рук даної національності.

4. В інтересах єднання й солідарності трудящих всіх національностей в межах Української Народної Республіки, з метою полегшення боротьби за існування, українська мова в школах національних меншостей, починаючи з вищої початкової школи, обов'язкова для шкіл, але не обов'язкова для учнів.

5. Всі національні шкільні організації вільні в організаційній роботі, у виробленні програми, обсягу часу, шкільного навчання, але виконують мінімальні вимоги, обов'язкові для всіх шкіл Української Національної Республіки» [1, 244 – 245].

Дозволимо собі побіжне порівняння освітніх принципів авторських концепцій (Я. Чепіги, С. Русової та ін.) та принципів наведеної вище резолюції. З нашого погляду, у резолюції непомітним помахом політичної руки нав'язується владне керівництво українським, національним. Неначе і воля, але під контролем. Візьмемо пункти 4, 5: «...з метою боротьби за існування, українська мова...обов'язкова для шкіл, але не для учнів» - як це? Отже, на першому місці не була дитяча особистість. Нею управляли, за неї вирішували, вивчати українську мову чи ні, заяву писали батьки про звільнення «от украинского языка».

Не вдаючись до глибокого аналізу, доходимо висновку, що на відміну від державних установок у шкільному процесі, авторські проекти, зокрема, Я. Ф. Чепіги, головною проблемою розгляду освітнього процесу в школі вважали виховання, а потім навчання. У резолюції ж виховання «Підвалини національної школи», очевидно, головним є навчання, другорядним, як само собою вирішеним, вважалось виховання.

Я. Ф. Чепіга невтомно відстоював думку про те, що головним підмурівком усієї шкільної програми нової української школи є виховання дитини. Власне, у центрі нової школи повинна бути поставлена сама дитина, з її природними задатками, характером на національній основі. До цих вимог далі, з поступовим розвитком і зміною вікових особливостей, «прив'язується» навчання предметів і виховання позитивних морально-етичних, культурно-історичних якостей і понять.

Можливо, авторські проекти шкільної освіти не завжди знаходили стовідсоткове втілення в державних законах, проте відлуння авторських ідей, пошуково ідеальних і несподіваних для науки, як ідеї та помисли Якова Чепіги, знаходять реальні втілення через десятиліття в психології, педагогіці, школознавстві нинішньої епохи.

Таким чином, зміст освіти в новій українській школі, який пропонував Яків Чепіга та інші передові педагоги та вчені в період кінця XIX – початку XX ст. логічно впливав з культурно-національного розвитку і концептуальних підходів, в основу яких покладалися теорія і практика національної школи, всієї системи освіти, виховної мети, завдань і принципів формування нової людини, патріота своєї батьківщини. І найголовніше у змісті нової української школи – національна ідея, що розширює обрії україністики – мови, літератури, географії та інших навчальних предметів і всебічного пізнання культурно-наукових здобутків, що сприяє розвитку індивідуальних задатків, здібностей і можливостей реалізації таланту. У вищесказаному відчувається дух сучасної педагогіки, і в цьому найважливіші цінності для всього навчально-виховного процесу в новій школі.

Література

1. Зайченко І.В. Проблеми української національної школи у пресі (друга половина XIX – початок XX ст.) : навчальний посібник / І.В. Зайченко ; за ред.

М.Д.Ярмаченка. – Л., 2002. – 344 с.

2. Зорін В. Педагогічні погляди Якова Чепіги в контексті розбудови національної школи / В.Зорін // Учитель. – 1999. – № 9-10. – С. 42-43.

3. Ільченко Ж. Питання української національної школи у творчості Я.Ф.Чепіги / Ж.Ільченко, І.Зайченко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 2. – С. 134-141.

4. Чепіга Я. Передмова до проекту української школи / Я. Чепіга // Світло. – 1913. – № 1. – С. 30–37.

5. Чепіга Я. Проект української школи / Я. Чепіга // Світло. – 1913. – № 4. – С. 12–29.

Стаття посвячена аналізу труда українського ученого-педагога Якова Чепіги «Проект української школи», которая была напечатана в журнале «Свет» в 1913 году. Это была теоретико-методологическая программа образования в новой украинской школе, которое ученый разработал в соответствии с заданиями, целью и принципами обучения и воспитания, взяв за основу вековые особенности ребенка.

Ключевые слова: *учеба, воспитание, украинская школа.*

The article is devoted to the analysis of the work of Ukrainian scientist-teacher Jacob Chepiga «Project of a Ukrainian school» which was printed in the magazine «Svet» in 1913. This was the theoretical and methodological program of education at a new Ukrainian school, which the scientist developed in accordance with the educational tasks, purpose and principles grounded on the age-old features of the child.

Keywords: *education, upbringing, Ukrainian school.*

Богданець-Білокаленко Н. І. – кандидат педагогічних наук, доцент Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

Рецензент – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України М. Б. Євтух